

Reser Anna blåser horn i Rossberg.

Foto: Joh. Öhman 1916.

Visan från Utanmyra och skillingtrycken

Dalfolket är och har framför allt varit ett sjungande folk. Frågar man en nutida Sollerö-bo vad av sång och musik, som är typiskt för vår bygd, svarar han: "Solleröflickorna", våra på sistone så väl sjungande körer, och så "Visa från Utanmyra". De fiolspelande flickorna, vår ögon- och öronfröjd, beskrivas bättre av sin "andlige fader" Johan Svensson. Och "Visan", ja, somliga tror bergsäkert, att den härstammar från Utanmyra, andra lika säkert, att den inte har det ringaste med byn att göra. Vad är sanning?

I den form vi känner "Visan" är det genom Jan Johansson, vår begåvade, tyvärr nu bortgångna musiker med "jazz på svenska",

d. v. s. gamla folkvisor och låtar i ny form, som specialitet. Att han hittat melodien till "O, tysta ensamhet" i Nils Anderssons "Svenska låtar" är obestridligt. Den är ton för ton upptecknad efter Reser Anna i Utanmyra, och om henne står det där:

Reser Anna Larsson, Utanmyra, Sollerön.

Reser Anna är född 1848 och började blåsa horn redan vid 9 års ålder, då hon gick i vall i skogen. Modern sjöng mycket visor och vall-låtar, och från henne stammar nästan alla Reser Annas melodier. Hon deltog i tävlingarna i Gesunda 1906 och i Mora 1907; under sistnämnda år upptecknades de här meddelade låtarna.

(O.A.)

Olof Andersson

Den betoning av första stavelsen i en melism, som är så utmärkande för det gamla sångsättet här i vår bygd, har Jan Johansson markerat ytterligare och därigenom fått en annan stil på visan, den har blivit en blues, och ändå bibehålls atmosfären av stora skogar och ödslighet och låt på vallhorn.

Det var en svår konst att blåsa vallhorn, och tonerna blev svävande, "blå", antingen man ämnade det eller inte. Det var kanske därför de grep och förtrollade fantasi och känsla.

"B L U E S, en av de äldsta jazzformerna, utförs i långsam 4/4 takt och karakteriseras av en stundom medvetet oren tonsats, "svävande" ton, — blue notes, blå toner — som understryker musikens ofta starkt melankoliska karaktär. Bluesen är en profan motsvarighet till religiösa negro spirituals."

(FOCUS)

Men var fick Reser Anna melodien ifrån? — Den hörde till en på 1800-talet mycket sjungen visa: "O, tysta ensamhet", och Bond Lina har den uppskriven i sin visbok, en lång visa på åtta verser. För att få veta lite mer om den, kontaktade vi Svenskt Visarkiv, som beredvilligt svarade ungefär så:

"O, tysta ensamhet" återgår ursprungligen på en dikt av Olof von Dalin och är en folklig omskrivning av denna. De flesta uppteckningarna har dock sin grund i den version av visan, som trycktes i skillingtryck åtskilliga gånger från slutet av 1700-talet och framåt. Vi har registrerat ett hundratal belägg på visan, de flesta otryckta och svårtillgängliga.

1.
Ejll himmelen dit längtar jag,
Der jag får lefwa med behag;
Der himlens trona för mig står,
Den jag har länge wäntat på.

2.
Stor sak fast werlden hatar mig,
Det kan ej längre ränta sig:
Att äga werldens gånst och nåd;
I werlden är mång falska råd.

3.
Ty jag som fattig är och arm,
Jag måste ofta lida harm;
En trogen wän att wälja ut,
Den fins så sällan på vår ort.

4.
Ej som en wattudabbla får,
Så är det med vår lefnad här;
Ty den kan hestigt blåsas ut;
Så är det med vår lefnads slut.

5.
När som min lefnad slutad är
Wist Herren Gud han till mig fer;
De falska tungor slår han ned,
Som alltid är min ofärd le.

6.

Som linden alstras och bår löf,
Så liden fort så är jag ödd;
De tåda liljor falla af,
Så går och jag uti min graf.

7.

Nu slutar jag min korta sång,
Jag tror min lifstid blir ej lång:
Min lilla vän och ängelen,
Vi träffas wäl i himmelen.

Den Andra:

I.

Stå stilla, du Yngling, och se dig
wäl före, Besinna, att lefwa hur' far-
ligt det är; Haf alltid för dig din
Gud och din Herre! Fly alla de onda
begärens här; Åh! öfka dig wäl Till
lif och till själ, En snarligt tillståndar
ett ewigt farväl.

2. Jag knappast heb' hunnit i blom-
strande åren, Jag knappast war kommen
att werlden bese, Då föll mig en tanke
så forlig i hagen, Som mig skulle län-
da till spott och till spe. O Herre och
Gud, Jag för war din brud, Men
sen biverträdde jag det Glunde Bud.

Melodierna till visan tillhör i regel samma melodityp. Ursprunget till meloditypen är okänt. Den är tidigare belagd från mitten av 1800-talet.”

Olof von Dalin var en uppskattad författare och hovskald under mitten av 1700-talet. Han har efterlämnat en rik produktion av bl. a. tillfällighetsdikter och visor. Han tycks ha befunnit sig i ett konstant tillstånd av olycklig kärlek, även om föremålen växlar och än heter Iris, än Cleo eller Malin eller något annat, men det var ju modernt på den tiden. Han skulle vara ganska påfrestande för nutida läsare, om han inte också hade en god portion självironi, och många av hans små visor är riktigt njutbara. Så lyder upphovet till vår visa:

OM VÄNSKAP.

*Så skall man enslighet i största sällskap finna!
Bland sorg, som ingen vet, sku mina dar försvinna.
Jag tror att is och sten mig möter hvart jag går.
Bland tusen finns ej en, som vänskap rätt förstår.*

*Ett rent och varsamt vett, en dygd, som ensam blänker,
en mun, som håller ett med allt hvad hjärtat tänker, —
hvar skall jag finna den, som dessa tecknen har?
Jag ser, att vara vän, det är att vara rar*)*

*Dock, himlar, fastän allt som edra moln försvinner,
blir det dock aldrig kallt, som blott för Iris brinner.
Det är ej blott en brand, som blod och sinnen rör:
det är ett vänskapsband, som slits ej förrn jag dör.*

*) Anm. ”rar” = sällsynt.

O.v.D.

Dessa melankoliska, trånsjuka dikter var tydligen i tidens smak. Copyrighten var inte uppfunnen än, och man kunde sjunga visorna var, när och hur som helst och även göra om dem, om man ville. ”Vänskapen” utbyttes mot ”kärleken”, och man skrev av visorna i sina visböcker. Men de hade väl inte fått den spridning de fått, om de inte också tryckts i s. k. skillingtryck, små häften på vanligen 4—8 sidor med två till fyra visor i varje, tryckta på billigt papper. De kunde därför säljas för några skilling, 10—12 öre, och såldes av kringresande gårdsmusikanter och på marknader. Men en tolvskil-

Visa från Utanmyra

Efter Reser Anna

O, tysta en-sam-het, hvar skall jag nö-jen
finna? Bland sorg som ing-en vet Skall mina dar
för-suin-na. En börda tung som sten mig möter var jag
går. Bland tu-sen finns knappt en, som kärlek rätt för-står

Efter Olans Margit

O, tysta en sam het, hvar skall jag nöjen finna? Bland
sorg som ingen vet Skall mina dar för-suinna. En börda
tung som sten mig möter var jag går. Bland tusen finns knappt
en, som kärlek rätt för står. En annan vanlig melodi:

O, tysta en-sam-het, hvar skall jag nöjen finna?
Bland sorg som ingen vet Skall mina dar för-suin-na. En
börda tung som sten mig möter hvar jag går. Bland tu-sen
finns knappt en, som kärlek rätt för står.

Fem mycket angenäma Kärleks-

W I S O R.

Den första: O tysta ensamhet, Hwar, etc.

Den andra: När mig Himlen gaf et hjerta, etc.

Den tredje: Sjungom hwad vårt hjerta, etc.

Den fjerde: Jag har skrifwit fyra Wisor, etc.

Den femte: Lyckliga plagg, som Cloris, etc.

Alla Fem sjungs efter egna behageliga Melodier.

Tryckt hos Pehr Ol. Axmar, Fahlun, 1801.

Den första: O tysta ensamhet, Hwar, etc.

O tysta ensamhet,
Hwar skall jag nöjen finna,
Bland sorg, som ingen wet,
Skall mina dar förswinna.
En börda tung som sten,
Mig möter hward jag går,
Bland tusen fins knapt en,
Som wänskap rätt förstår.

2)

Det är den tyngsta sorg,
Som jorden månde bära,
At man skal mista bort,
Sin aldra hjertans kära,
Det är den tyngsta sorg,
Som solen öfwer går,
At man skall älska ten,
Man aldrig nånsin får.

3)

Et rent och ädelt sin,
En dygd som ensamt blänker,
En mun som talat et,
Med alt hward hjertat tänker,
Jag tror en sådan wän,
Är mer än mycket rar,
Hwar skall jag finna den,
Som dessa dygder har?

4)

Har jag dig aldrig sedt,
Til frids har jag då warit,
Men dina ögon blå,
De hafwa mig bedragit,
Alt intil denna tid,
Ja intil denna stund,
Har jag ej annat trott,
Än du skull bli min wän.

5)

O! store HERre Gud,
Gif dig så mycken lycka,
Som tårar jag har fält,
På detta Pappers stycke.
Den första du, som jag,
I werlden älskat har,
Den sista blir ock du,
Til dess jag läggs i graf.

6)

Det gick et litet Lamb,
Uppå en branter Klippa,
En räf der äfwen sprang,
Med Lambet wille dricka.
Men si det trogna Lamb,
Af Räfwen blef bedragit.
Si så är flickors sak,
At narra Gossar snart.